

büntetés az elkövetett cselekmény súlyával arányban semmiképp se áll.

Mindannyian büntetlen előéletűek vagyunk, politikai vagy más bűncselekményért büntetve nem voltunk s így méltánytalan egyszerre a legmagosabb büntetési tétel alkalmazása. A büntetlen előélet s az a körülmény, hogy semmi törvényellenes cselekményt el nem követtünk, az MBTK 21. §-ának alkalmazását feltétlen, illetve legrosszabb esetben a büntetésünk lényeges leszállítását indokoltá teszi. —

*Tisztelettel: Schreimít József,
Kolumbusz Károly,
Jámbor Károly,
Pap József
pécsi lakosok.*

A fogalmazvány hátoldalán: A M. Kir. államrendőrség tek. Kapitányának, Pécssett

Kérelme Schrenpf József, Kolumbusz Károly, Jámbor Károly s Pap József pécsi lakosoknak, melyben az ellenük folyamatba tett kihágási ügyben hozott ítélet ellen bejelentett fellebbezésüket indokolják.

Ceruzával írva: Beadva 926 9/30 DrV.⁶

A fogalmazvány hátoldalának bal felén van az ügyvéd vázlata, amit nyilván a letartóztatottakkal, vagy a már szabadlábra helyezettekkel történt beszélgetés során jegyzett fel:

Felsorolja az érdekelteket, azok foglalkozását, majd az eset történetét;

Vogl Hugó pécsi lakos szolt mindannyiunkhoz, hogy menjünk el Cseper féle vendéglőbe. El indultunk . . . . . ott volt egy-két ember. Amikor megtudtuk, hogy miről lesz szó, csak úgy akar-

tunk beszélni, ha arról a rendőrség tud. Beszélgetés volt. Súlyos büntetés. Soha büntetve nem voltak. Pécssett szept. 18-án voltak a Csepernél, 20-án volt a tárgyalás . . . . . 6-an voltak együtt egy vendéglőben . . .

JEGYZETEK

¹ Magyarország története 1918—1919, 1919—1945. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976. 535—540. p.

² Válogatott dokumentumok a baranyai—pécsi munkásmozgalom történetéhez II. 1918—1929. 308—309. p.

³ Lásd: Válogatott dokumentumok II. 1918—1929, 341. p.

⁴ Valkó Gáspár, mint Hajdu Gvula ügyvédi irodájának jogutódja foglalkozott egy időben a „munkásvédelemmel”.

⁵ Janus Pannonius Múzeum, Új- és Legújabbkori Osztálya 1.77.87—1—4.

⁶ U. o. Valkó az idegen, győri illetőségű Kutas ügyét, úgy látszik, nem vállalta. A továbbiakban, még 1926-ban elfoglaltságára hivatkozva lemond a hasonló ügyek védelméről. JPM. Új- és Legújabbkori Osztály; 1.77.87—1—4.

Az érdekelt személyekre vonatkozó fontosabb adatok:

Jámbor Károly, vasesztergályos, a Hamerli gár munkása, kommunista szervező, 1919-ben a tanácsköztársasági tevékenységéért Bécsbe emigrált, később Pécssett az MSZMP-ben tevékenykedett. 1944-ben, Pécs felszabadulása után a Szakszervezeti Városi Bizottságban dolgozott.

Kolumbusz Károly vasesztergályos, a Hamerli gár munkása, szakszervezeti vezető. 1925-ben a Vas- és Fémmunkások Pécsi Szakcsoportjának pénztárnoka, 1925-ben a Magyarországi Eszperantista Munkások Egyesülete Pécsi Csoportja nov. 15-i megalakulásakor ő a jegyzőkönyvvezető.

Papp József cipész, a cipészszakszervezet elnöke volt.

Schrenk József kőműves volt, mozgalmi munkáját nem ismerjük.

A Cseper-féle vendéglő.

Bezerédy Győző

ADATOK A PÉCSI GYÓGYSZERÉSZET ÁLLAMOSÍTÁSÁNAK IDŐSZAKÁBÓL

Pécsi gyógyszerészetéről 300 év óta beszélhetünk, a Városi Apodegge megjelenésétől kezdve. Ez a gyógyszerészet nem volt sajátos arcú, nem különbözött a korabeli magyarországi gyógyszerészet működésétől, életétől. Még ebbe a rövid összeállításba is belefér az a kiemelkedőnek mondható teljesítmény, amit ez a gyógyszerészet produkált és megérdemli, hogy az utókorra örökítsük. Egyik jellemzője a várossal, illetve a magisztrátussal való szinte családi kapcsolata. A város vezetősége féltve óvta kedvelt gyógyszerészeinek gazdasági érdekeit, hiszen azok saját érdekei is voltak. Még 1925-ben is beszédes nyomát találjuk ennek, amikor a pécsi közegészségügyi bizottság véleményezi az egyetem házi gyógyszerészének felállítását és „kivánatosnak tartaná, ha azt a pécsi gyógyszerészek állítanák fel. Pécssett 10 patika van és az

újabb gyógyszerészeti vesélyeztetné existenciájukat.”

Időrendben első pécsi gyógyszerészeti emlékünknél Petrus Physicus et Apothecarius, aki 1332 és 1335 között a Bertalan ispotályban tevékenykedett.

1495-ben egy névtelen orvos-gyógyász Pécssett II. Ulászló uralkodása idején.

A XVI. század közepe táján létesülhetett az „Alte Apodegge”, a városi patika intézménye, mely azonban csak időszakosan működött a város fennhatósága alatt.

1697 a Fő-téri Szerecsen gyógyszerészeti alapítási éve.

1713-ban Anrath Frigyes kirurgus-gyógyász (ún. pestis borbély) működése érdemel említést, aki a pécsi lazaretumban a pestisjárvány idején élete kockáztatásával ápolta a pestises betegeket

és gyógyszerelte őket, gyógyszerzámláinak bizonyossága szerint.

1785-ben nyílt meg a Barátok utcájában az Arany Sas gyógyszertár.

1796-ban pedig az Irgalmasrend Gránátalma gyógyszertára, melynek költségeihez később idősebb Krautsack János tímármester végrendeletében 1000 forintot hagyományozott, hogy a valószínű szegények ingyen kaphassanak medicinát.

1845-ben Nendtvich Tamás gyógyszerész az Orvosok és Természetvizsgálók Pécsen tartott vándorgyűlésén négy előadást tart. Országos hírű botanikusunk, a híres pécsi botanikus-iskola alapítója a Mecsek növényeiről, a fák nemeiről, a lepkékről és a gyümölcsfákról értekezik.

1867—1897-ig Sipőcz István, mint a Szerecsen gyógyszertár tulajdonosa sok példáját adja leleményességének. Az országban az első között foglalkozik szódavíz gyártással. Patkány- és egérméreg üzemet alapít és a foszforpasztát az ország minden részébe szállítja a mezőgazdáknak. Bevezeti Pécsre a külföldi gyógyszerkülönlegességeket, gyermektápszereket, sőt a húskivonatot is. Gyógycukorkát gyárt, házi és zsebpaticákat árusít, stb. 1897-ben pompás patikaházat épít az Apáca utca sarkára és műemléknek számítógépes gyógyszertári berendezéssel látja azt el.

Az 1887-ben létesült Göbel gyógyszertárban nevelődik Weszelszky Gyula, a későbbi nevezetes budapesti gyógyszerész-tanár. Ez a patika oldja meg 1927-ben az egyetemi gyógyszertár kezdeti szállítási nehézségeit.

1895-ben dr. Antal Gyula pécsi származású budapesti egyetemi tanár kétemeletes modern patikaházat épített fiának, ifjú Antal Gyulának az Irgalmasok utcájában a Majláth térrel szemben. A gyógyszerész-fió azonban, mint tudjuk, csakhamar átpartól a zene területére.

1910-ben jelennek meg a nők három pécsi gyógyszertárban is.

Szigeti Frigyes csukamájolaj-csokoládét készít és az állatgyógyszerek egész sorozatát hozza forgalomba.

Keresztény János arról nevezetes, hogy emberbaráti minőségében a legkülönbözőbb területeken jótékonykodik, a budai-külváros közönségét favorizálva. Elnöke a Budai-külvárosi Katolikus Körnek, a „Pro Ecclesia et Pontifice” pápai kitüntetés birtokosa.

Fridrich Sándor „csak” gyógyszerész. Nem művel látványos, nagy dolgokat s nem törekszik anyagi előnyökre. Főként az ifjú gyógyszerész-nemzedék szakmai, gyakorlati nevelésén fáradozik eredményesen. Országosan ismert és tisztelt gyakoronokai közül Neuber Edinát, dr. Horváth Dezsőt és dr. Kerese Istvánt kell megemlíteni.

Dr. Vondra Antal, a siklósi utcai Szent Mór gyógyszertár tulajdonosa szakírói minőségében is

kiváló patikus. A „Hírneves gyógyszerészek” című 320 oldalas mű szerzője.

Dr. Jónás Géza, a Szerecsen patika tulajdonosa 1925—28. között kutató laboratóriumot rendez be a gyógyszertár emeletén és megkísérli többek között a Kalmopirin kristályosítását is.

Egyébként a pécsi patikusok mellékesen szónokok, muzsikások, a vallás patrónusai, vadászok, sportemberek, ingyencek, városatyák és kitűnő mixerek voltak. Ez utóbbiak seregéből Geiger Kálmán emelkedik ki.

Geiger Kálmán 1925 körül lett az Arany Sas patika bérlője. Pest megyéből érkezett és a pécsi vasas-Hamerli családba nősült. „Mecseki Itóka” nevezetű gyomorkeserű likörje fogalommal vált az ország határain kívül is. Szállóige lett a „Kérek még egy pohárka Mecsekit”.

Népszerűségének titka a nagyvonalúság, a kevesebb haszonnal járó többletgyártás. A drágább, de simább borpárlatot használta szesz helyett, szőlőcukrot a répacukor helyett, a fűszerek és keserű drogok, amik italának karakterét meghatározták, június végén gyűjtött zölddió-kivonatba ágyazódtak. Az Arany Sas patika laboratóriumában kikísérletezett gyomorkeserű likör nagyban gyártása a Felsőmalom utcai üzemben nőtt országos hírűvé. Pécs városának valószínű látványossága és kultúr-apéritifje lett olyannyira, hogy a nevesebb idegenek és hazai kiválóságok Pécsre érkezvén, a Dóm és a Zsolnay múzeum megtekintése mellé a Mecseki Likörüzem megtekintését és megköszölését is műsorukba iktatták.

Az első világháború előtt a pécsi patikus, akár csak honi kollégái, sötét ruhás civilben, sokszor ferencjósában vagy zsakettben állt a táraasztalnál, többnyire hatalmas bajússzal ékesítve. Szolgálatára a gyakoronok és a laboráns állott és adott esetben a kifutó szolgáló vagy kerékpáros küldönc. A technikai, női munkaerők, az ún. csomagoló csak a háború idején kapcsolódtak a gyógyszertári munkába és a porok elosztásában, kenőcskeverésben, főzetek és források készítésében segédkeztek. Sényi Jánosról, a pécsi gyógyszerész-tanárak példaképéről külön is meg kell emlékezni, aki hozzájárult az Arany Sashoz. Ötven esztendőnél hosszabb ideig egyfolytában dolgozott ebben a patinás pécsi eü. intézményben, mely második, ha ugyan nem első számú otthona volt. Családi hűség, odaadó áldozatkészség jellemezte és olyan technikai tudás, mely a szakértők csodálatát is kivívta. A legvilágosabb tinktúrákat, a legsimább kenőcsöket ő készítette. A pince-laboratórium, Sényi János birodalma, állandó patikai tisztaságban ragyogott, készítményeiben a legszigorúbb főorvosi vizsgálat sem talált hibát. Ötven éves szolgálati jubileumára az Országos Gyógyszerész Egyesület Kabay-emlék-éremmel tüntette ki.

A pécsi gyógyszerészek ellenzéki magatartásukkal is tekintélyt szereztek maguknak a hazai szakvélemény előtt. 1910 óta Hajdú- és Arad megyével együtt vezetőszeréhez jutottak az Országos Gyógyszerész Egyesületben.

A hazai gyógyszerellátás színvonalának emelését célzó törekvések gyakorlati végrehajtása nagymértékben az egyes gyógyszertár-tulajdonosok egyéni anyagi áldozatvállalásától és hivatástudatától függött. A gyógyszertárak számának szaporodásával egyre inkább előtérbe kerültek a gazdasági érdekeltség vonatkozásai. Ez a pécsi gyógyszertárak — sokszor kiméletlen — gazdasági versenyében is megnyilvánult.

A magántulajdonból eredő érdekeltség a gyógyszerészeti karon belül kiélezte a tulajdonosok és alkalmazottak közötti ellentéteket, ami 1914 júniusában sztrájkhoz vezetett. A pécsi gyógyszerészek részéről ez minden esetre csak szolidaritás jele volt a korpótlékos járulérendszer

követelő kartársaik felé. A tettyei sztrájkjánya két nap után elcsendesült.

A teljességre törekvő pécsi gyógyszerészet-történetbe szervesen beleillik a

Pécsi Honvédkórház gyógyszertára 1849 óta az Egyetemi Gyógyszertár effektív működése 1930 óta

a Városi Kórház gyógyszertára Bányatelepen a Megyei Kórház patikája a Kórház téren és a Gyermekórház gyógyszertára a Nyár utcában. Ez utóbbi három inkább csak gyógyszerraktár, mely magisztrális gyógyszereket, infúziókat stb. nem készíthet.

Baranyai Aurél

(Részlet az 1977. okt. 27-i várostörténeti konferencián elhangzott előadásból Baranyai Aurél személyes élményei alapján. — Szerk.)

Kurze Mitteilungen

Die in der Sparte „Kurze Mitteilungen“ veröffentlichten 8 Dissertationen sind ein Teil der Vorbereitungen zur ständigen Ausstellung der Pécs-er Ortsgeschichte und Arbeiterbewegung.

Die 6 Autoren der Dissertationen sind Mitglieder dieser Arbeitsgemeinschaft, die in dem grossen Unternehmen des Janus Pannonius Museums zur Schaffung einer ständigen Ausstellung tätig ist. In ihren Forschungsarbeiten versuchten sie, die „weissen Flecken“ der Geschichte der Stadt zu erforschen. Jetzt publizieren sie die interessantesten Ergebnisse.

László Szita: In seiner Dissertation mit dem Titel: „Beiträge zur Geschichte der 1686 befreiten Stadt Pécs“ schreibt er von der gleichen Epoche. Er untersucht die Aussagen eines Zeugen. Diese Daten sprechen von der Vernichtung der Gebäudeblöcke südlich der Pécs-er Burg. Die Türken haben aus strategischen Gründen diese Häuser, die die Aussicht der Verteidiger hinderte und die Angreifer unterstützte, noch vor der Belagerung angebrannt und dem Boden gleich gemacht. Diese Lage wurde auch vom christlichen Kommandeur (Vecci) und dem Bischoff so belassen und so entstand der spätere Szent István Platz (Sétatér).

Diese Aussagen wurden auch durch die Daten des Kriegstagebuches des Karls von Lotharingen, das im Münchener Kriegsarchiv bewahrt ist, bestätigt.

József Madas: Die Dissertation mit dem Titel „Das Grundstück des ehemaligen Pécs-er Kapuzinerklosters“

beschäftigt sich mit einer der bewegtesten Epochen der Geschichte unserer Stadt; mit der Zeit nach der Vertreibung der Türken, mit dem Kauf eines Grundstückes in der Innenstadt. Das Grundstück ist ein bedeutendes, da hier das Kapuzinerkloster erbaut wurde, welches später das Krankenhaus der Samaritanier war.

Die zwei den Kauf abwickelnden Schriften sind schon an sich interessant, denn diese frühen Dokumente bereichern unser Wissen mit Daten bezüglich dieser Epoche. Es ist bekannt, dass sich während der Türkenzeit eine bedeutende Anzahl mohamedaner Boschnjaken in der Stadt angesiedelt haben. Sie waren gute Handwerker und Kaufleute und blieben auch in der Stadt, nachdem die Türken vertrieben wurden. Ein Teil der Boschnjaken waren Gerber („tabakos“, davon die Namen: Tabak, Tabakos, Tabakovics) und sie übten ihr Handwerk noch fast zwei Jahrhunderte aus. Sie lebten hauptsächlich in der „Buda“-er Aussenstadt. Einer der Verträge wurde durch Imre Tabak unterzeichnet. Er kannte die lateinischen Buchstaben nicht, deshalb konnte er seinen Namen nur mit einem x andeuten, doch darunter unterschrieb er mit türkischer Schrift. Es ist eindeutig, dass es sich hier um einen ehemaligen mohamedanischen Gerber handelt.